

Forskerforbundets politikk for lærerutdanning og lærerutdannere

Notat vedtatt av Hovedstyret 13.04.2018

Innledning

Lærerutdanning som profesjonsutdanning

Lærerutdanningene har et viktig samfunnsoppdrag. De skal utdanne kvalifiserte lærere til et mangfold av oppgaver i barnehager og skoler i Norge. Lærerutdanningene skal ruste framtidige lærere for en yrkesutøvelse som krever høy faglig, sosial og etisk kompetanse, kritisk refleksjon, utforskende praksis, og evne til samhandling og ledelse. Lærerutdanningene har et særskilt ansvar for å fremme verdien av demokrati og medborgerskap, og for å bidra til en bærekraftig samfunnsutvikling.

Lærerutdanningene skal forankres i praksisnær og forskningsbasert kunnskap. Utdanningene skal ha varierte studietilbud som er innrettet mot arbeidet i barnehage og skole og inneholder fagstudier og didaktikk, pedagogikk og praksisopplæring. Gode lærerutdanninger kjennetegnes av en struktur som ivaretar profesjonsaspektet gjennom hele utdanningen og sikrer studentene det kunnskapsgrunnlaget de trenger både på kort og lang sikt.

Lærerutdanningenes plassering i spenningsfeltene mellom det profesjonsrettede og det akademiske, mellom yrkesretting og allmenndanning, mellom teori og praksis og mellom fagsentrering og profesjonsorientering er deres særpreg. Helhet og sammenheng skal utvikles på tvers av ulike organisatoriske og faglig-kulturelle skillelinjer. Uavhengig av type lærerutdanning må målet være best mulig balanse og sammenheng mellom fag, didaktikk, pedagogikk og praksisopplæring.

Læreryrkene og lærerutdanningene er i stadig utvikling, og vies stor oppmerksomhet fra ulike aktører. Endringsprosessene er enten spesifikt beregnet på lærerutdanningene, eller del av større reformer som omfatter universitets- og høyskolesektoren mer generelt. Med struktur-reformen i høyere utdanning inngår de fleste lærerutdanningene nå i nye organisatoriske og institusjonelle landskap. Det betyr at utdanningene skal videreutvikles samtidig som nye institusjoner og fagmiljø finner sin form. Samtidig er lærerutdanningene gjenstand for ytre press i form av globale og nasjonale trender preget av tiltakende markedstilpasning og uhensiktsmessig standardisering. Dette utfordrer faglig autonomi og ivaretagelse av lokale lærerutdanningskulturer.

Forskerforbundet har medlemmer i alle lærerutdanningene og ved alle lærerutdanningsinstitusjonene. Vi har som mål å være en relevant og synlig pådriver for at lærerutdanningene og lærerutdannerne har de rammebetingelsene som er nødvendige for å fylle det mandatet de er gitt. Forskerforbundet mener at fagmiljøene skal ha sterk innflytelse på videreutviklingen av utdanningenes struktur og innhold nasjonalt og lokalt.

Forskerforbundets politikk for lærerutdanning gjelder for alle lærerutdanninger, og er utarbeidet i samarbeid med Forskerforbundets forening for lærerutdanning (FFL). FFL er en fagpolitisk forening under Forskerforbundet som fungerer som et nettverk for lærerutdannere og som ressurs- og kompetansemiljø for Forskerforbundet.

Forskerforbundets politikk for lærerutdanning er forankret i verdiplattform, arbeidsprogram og lønnspolitisk strategi og ble vedtatt av hovedstyret 13. april 2018.

Del I Forutsetninger for god lærerutdanning

Lærerutdannerne i universitets- og høgskolesektoren

Lærerutdannerne i universitets- og høgskolesektoren spiller en avgjørende rolle for kvaliteten i lærerutdanningene. De skal forberede studentene for læreryrket, og må selv ha god kjennskap til lærerprofesjonen og praksisfeltet de utdanner til.

Lærerutdannerne er høyt utdannet, og samlet sett forventes fagmiljøene å ha både fag- og forskerkompetanse og profesjonskompetanse. Det siste i form av nærhet og kontakt med praksisfelt og fortrinnsvis også gjennom erfaring fra relevant profesjonsarbeid.

Lærerutdannerne skal sammen og hver for seg bidra til helhet og sammenheng for studentene, og til at de utvikler en læreridentitet. Oppdraget er komplekst og stiller store krav til samarbeid, koordinering, innhold i undervisningen, veiledning av studenter og kontinuerlig faglig utvikling. Lærerutdanningene må ta i bruk aktive studie- og arbeidsformer som utvider studentenes erfaringsgrunnlag og handlingsrepertoar. Relevans i utdanningene forutsetter også at lærerutdannerne forholder seg aktivt til endringsprosesser og utviklingstrekk i barnehage og skole.

Ingen utdanninger er direkte innrettet mot det å bli lærerutdanner. Det må arbeides kontinuerlig på alle nivå med å avklare hva det innebærer å være lærerutdanner og hvilket ansvar lærerutdannere sammen har for å sikre gode utdanninger. En ytterligere profesjonalisering av lærerutdannerrollen er nødvendig, og må ta høyde for at det er ulike syn på hva en lærerutdanner kan og skal bidra med i den samlede lærerutdanningen.

Ved flere av institusjonene er det studieprogrammer og spesialiseringer hvor kommende lærere tar fag sammen med studenter som ikke er tilknyttet lærerutdanningsprogrammer eller har læreryrket som mål. Både de integrerte lektorprogrammene og praktisk-pedagogisk utdanning (PPU) avhenger av innsatsen til vitenskapelig ansatte som tilhører andre disipliner, fagområder og enheter. Deres identitet ligger gjerne primært i fagdisiplinen, men de bidrar likevel aktivt inn i lærerutdanningene. Dette innebærer at utdanningen av lærere ikke kan være de utdanningsvitenskapelige miljøenes ansvar alene, og at institusjonene må legge godt til rette for samarbeid og gjensidig forståelse på tvers av fagkulturer og enheter. Forskerforbundet mener man bør styrke og videreutvikle mulighetene kandidater med disiplin-fag har til å bli lærere gjennom PPU-ordningen, og at samspill mellom pedagoger, didaktikere og disiplin-faglærere må vektlegges.

Forskerforbundet arbeider for at

- lærerutdannernes betydning og ansvar for kvalitet i lærerutdanningen anerkjennes.
- lærerutdannerrollen styrkes, tydeliggjøres og profesjonaliseres.
- det finnes gode kvalifiseringsmuligheter og karriereveier spesifikt innrettet mot det å bli og være lærerutdanner.
- fagdisiplinenes betydning for utdanning av lærere anerkjennes og at institusjonene tilrettelegger for samarbeid mellom pedagoger, didaktikere og disiplin-faglærere.

Lærerutdannernes lønns- og arbeidsvilkår

Flere lærerutdanninger på mastergradsnivå, krav om økt forskningsinnsats og høy aldersavgang innebærer langsiktige behov for nyrekruttering og kompetansebygging. For å kunne rekruttere og beholde lærerutdannere må institusjonene framstå som attraktive arbeidsplasser med konkurransedyktige betingelser slik at dyktige master- og doktorgradskandidater vil satse på en karriere som lærerutdanner.

Det er et misforhold mellom lønnsnivået i universitets- og høyskolesektoren og tilsvarende stillinger i skoleverket. På samme måte har styrere og avdelingsledere i barnehagene ofte et lønnsnivå som kan gjøre arbeid i barnehagelærerutdanningene mindre attraktivt. For yrkesfaglærerutdannere er det store lønnsforskjeller avhengig av om de har utdanningsbakgrunn som fagarbeider med praktisk-pedagogisk påbygning eller treårig yrkesfaglærerutdanning. Det, kombinert med høyere lønnsnivå for fagarbeidere i privat sektor svekker rekrutteringen av yrkesfaglærere. For å kunne rekruttere de beste lærerutdannerne, må lønnsnivået ved universiteter og høyskoler heves til samme nivå som sammenlignbare stillinger i offentlig sektor og være konkurransedyktige med nivået i privat sektor.

Undersøkelser viser at lærerutdannerne ikke har tilstrekkelig tid og ressurser til egen faglig utvikling og forskning. I en undersøkelse blant Forskerforbundets medlemmer fra 2016 oppgir nærmere 60 prosent at de trenger å videreutvikle seg som lærerutdannerne. Mange savner også tid til å forberede god undervisning, faglig samarbeid og oppfølging av studentene.¹ Samtidig gis det tydelige forventninger om mer studentaktive og varierte læringsformer, mens *Lærerutdanning 2025 – Nasjonal strategi for kvalitet og samarbeid i lærerutdanningen* har eksplisitte mål om økt forskningsaktivitet og styrket forskningsorientering. Lærerutdannerne står i et kontinuerlig krysspress, og må sikres arbeidsvilkår som gjør det mulig å ivareta hele bredden av oppgaver på en god måte.

Kvalitet i lærerutdanningene krever at de tilsatte til enhver tid har oppdatert kunnskap om alle sider som angår den lærerutdanningen de er tilsatt eller bidrar inn i. Alle lærerutdannerne må få avsatt tid på arbeidsplanen til nødvendig skolering og kompetanseheving. I tillegg må det til enhver tid være et tilstrekkelig antall fast vitenskapelig ansatte i lærerutdanningene.

Kompetanseheving innebærer også satsing på opprykksordningene til dosent og professor. Det er den tilsattes samlede kompetanse og ikke tilsetningsforhold som må ligge til grunn for karriereutviklingen. Undervisning og utvikling av gode undervisningsopplegg må prioriteres og likestilles med forskning. Meritteringsordninger for undervisning vil kunne bidra til økt anerkjennelse av undervisning, men må utvikles innenfor en overordnet nasjonal ramme og kunne gjelde for alle stillingskategorier; fra høyskole-/universitetslektor til professor/dosent.

Forskerforbundet arbeider for at

- lønnsnivået for lærerutdannerne er på minst samme nivå som sammenlignbare stillinger i offentlig sektor og konkurransedyktige med nivået i privat sektor.
- virksomhetenes forsknings-, undervisnings- og veiledningsoppgaver som hovedregel er basert på ansatte i faste stillinger.
- det er tilstrekkelig antall fast vitenskapelig tilsatte til at lærerutdannerne arbeidsoppgaver lar seg løse innenfor alminnelig arbeidstid.
- arbeidsplanene er realistiske, og danner grunnlag for beregning og godtgjøring av merarbeid og overtidsarbeid.
- det er gode muligheter for kompetansebygging og nødvendig etter- og videreutdanning.
- de tilsattes veiledningskompetanse på ulike områder i lærerutdanningene styrkes.
- en meritteringsordning for undervisning utvikles innenfor nasjonale rammer og gjelder for alle vitenskapelig stillingskategorier.

¹ *Lærerutdannerne om lærerutdanning – forutsetninger for kvalitet*, Forskerforbundet 7/2016 og *Underviserundersøkelsen 2017 - hovedtendenser*, NOKUT 2018.

Profesjonsrettet forskning og utviklingsarbeid

Forskning og utviklingsarbeid, inkludert kunstnerisk utviklingsarbeid, er avgjørende for kvalitetsutvikling i lærerutdanningen, barnehagen og skolen. Lærerutdanningsmiljøene skal stå i spissen for en kunnskapsutvikling som er relevant for lærerutdanningene og lærerprofesjonen. Det må legges til rette for at det vitenskapelige personalet gis rammevilkår og blir kvalifisert for å delta i forskning. Krav om forskningsbasert undervisning forutsetter at vitenskapelig ansatte som hovedregel er ansatt i kombinerte stillinger med rett og plikt til å drive FoU-arbeid. Påviste behov for økt kompetanse på førstestillingsnivå tilsier videre at flest mulig må få tilbud om kvalifisering innenfor organiserte førstelektor- og doktorgradsprogram. Det må også legges til rette for at flest mulig får anledning til å publisere sine arbeider i relevante kanaler.

All lærerutdanning skal være forskningsbasert. Sammen med erfaringskunnskap fra praksisfeltet skal kunnskap fra forskning hjelpe studentene til å utvikle og utøve faglig skjønn. Dette innebærer at studentene må lære å finne relevant forskning, hva som kjennetegner god forskning, hvordan de skal arbeide som undersøkende praktikere og hvilke kunnskapskilder de har. Studentene må involveres i pedagogisk utviklingsarbeid gjennom studentaktive og tverrfaglige arbeidsmåter. Det må derfor legges godt til rett for erfaringsdeling, utprøvende undervisning og for bruk av praksisfeltet som forskningsarena. Sentre for fremragende undervisning (SFU) må sikre at relevant kunnskap tilflytter alle lærerutdanningsmiljøene. Det må være mulighet for norsk, nordisk og internasjonal nettverksbygging og forskningssamarbeid.

Satsing på programforskning i Norges forskningsråd knyttet til forskning i og på lærerutdanningene er viktig for kunnskapsutviklingen. Tilsvarende er en videreføring av nasjonale forskerskoler nødvendig for å sikre langsiktig kompetansebygging og rekruttering. Så vel programforskning som forskerskoler må favne alle typer lærerutdanning, men det er særlig behov for å styrke forskningsinnsatsen tilknyttet barnehagelærerutdanning og yrkesfag- lærerutdanning.

Det må være en nær sammenheng mellom den kompetansen lærerne har tilegnet seg gjennom grunnutdanningen, og den de får gjennom yrkesutøvelsen og etter- og videreutdanning. Fagmiljøene i lærerutdanningene har en kompetanse som tilsier at de skal være den viktigste tilbyderen av forskningsbasert og profesjonsrettet etter- og videreutdanning til lærere. Utvikling og gjennomføring av relevante tilbud av høy kvalitet må skje i nært samarbeid mellom lærerutdanningsinstitusjonene og praksisfeltet. Det må være et mål å utvikle lærerutdanningsinstitusjonene til nasjonale og regionale ressursentre for lærernes kontinuerlige profesjonskvalifisering. Det forutsetter at også lærerutdannerne har gode muligheter for fagutvikling og kompetanseheving og at institusjonene har tilstrekkelig kapasitet til å møte etterspørselen.

Forskerforbundet arbeider for at

- undervisning, forskning og utviklingsarbeid anerkjennes som likeverdige oppgaver for vitenskapelig ansatte ved universiteter og høyskoler.
- vitenskapelig ansatte som hovedregel er tilsatt i kombinerte stillinger med rett og plikt til både forsknings- og utviklingsarbeid, undervisning og formidling.
- stillingene som professor, dosent, førsteamanuensis og førstelektor sikres individuell rett og plikt til lik fordeling av arbeidstiden til FoU og undervisning (50-50), når andre oppgaver er trukket fra.
- vitenskapelig ansatte i øvrige stillinger sikres minimum 30 % av arbeidstiden til FoU.
- det skjer en langsiktig satsning på profesjonsrettet forskning og nasjonale forskerskoler innenfor alle lærerutdanningskategorier.
- etter- og videreutdanning for lærere regnes som del av lærerutdanningsinstitusjonenes kjerneoppgaver.

Styring og finansiering

Kvalitet i lærerutdanningen forutsetter hensiktsmessig styring og en finansiering som samsvarer med vedtatte målsettinger.

Lærerutdanningene utvikles best ved sterk faglig innflytelse fra lærerutdannerne, tett samarbeid mellom lærerutdanningsmiljøene og nær dialog med praksisfeltet. Myndighetenes styring må være av overordnet nasjonal karakter, sikre nødvendige rammebetingelser, vektlegge dimensjonering og rekruttering til utdanning og yrke og stimulere til arbeidsdeling, kvalitetssikring og videreutvikling. Unødig byråkratisering og rapportering må unngås.

Nasjonale rammeplaner utgjør et viktig styringsverktøy for kvalitet på tvers av institusjonene, og de sikrer at studentene møter et likeverdig tilbud uavhengig av hvor de studerer. Rammeplaner med tilhørende nasjonale retningslinjer må likevel være utformet slik at fagmiljøene har tilstrekkelig faglig frihet i så vel forskning som undervisning. Det må også være rom for tilpasning til regionale og lokale behov.

Myndighetenes ambisjoner om en varig styrking av lærerprofesjonen, krever en tilsvarende varig styrking av lærerutdanningsmiljøene. Foruten solide basisbevilgninger, er det nødvendig med særskilte midler for kvalifisering til førstestillingskompetanse og påkrevd etter- og videreutdanning. Studieplassene må være fullfinansierte, og det bør føres tilsyn med at midler som tildeles særskilte tiltak for kvalitetsutvikling i lærerutdanningene kommer fagmiljøene og studentene til gode. Både institusjonsledelse og myndigheter har et ansvar for at alle lærerutdanningene til enhver tid har tilstrekkelige rammer. Utbygging av tilbud på mastergradsnivå innenfor en lærerutdanning, må ikke gå på bekostning av kvaliteten i de øvrige.

Praksisopplæringen er et særlig kostnadsdrivende element. All lærerutdanning må derfor være innplassert i en kostnadskategori i finansieringsmodellen som gjenspeiler studieprogrammets reelle kostnader.

Forskerforbundet arbeider for at:

- lærerutdanningene utvikles i et nært samarbeid mellom fagmiljøene i universitets- og høgskolesektoren, lærerprofesjonen og myndigheter på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå.
- lærerutdanningene følger overordnede nasjonale rammeplaner som bidrar til å sikre et likeverdig utdannings- og opplæringstilbud i barnehage og skole.
- lærerutdanningsinstitusjoner og lærerutdannere har nødvendig faglig frihet til å videreutvikle forskning og undervisning til beste for kommende læreres profesjonsutøvelse.
- samtlige lærerutdanninger er på minimum kostnadskategori D i finansieringssystemet, og at det tas høyde for faktiske praksiskostnader i institusjonenes tildelinger fra departementet og i de interne budsjettfordelingsmodeller.

Ledelse og samhandling

Å tilby lærerutdanning krever samarbeid og samordning på mange ulike områder og nivåer i institusjonene. Strukturreformen ga vesentlige endringer i institusjonslandskapet og innebærer at lærerutdanningene har svært ulik organisatorisk og institusjonell innramming. Ved flere institusjoner er det stor geografisk avstand mellom campuser som tilbyr lærerutdanning. Ved andre institusjoner kan samhandlingen mellom profesjonsfaglige og disiplindefaglige miljøer være utfordrende. Dette stiller særlig store krav til samordning og kommunikasjon mellom involverte aktører, så vel som godt tilfang av ressurser og store krav til ledelse.

Strukturreformen er ment å gi større fagmiljøer og bedre mulighet til å se ulike studieprogrammer i sammenheng. Videre utvikling av lærerutdanningene forutsetter at både myndigheter og institusjonsledelse er bevisst de særlige utfordringene som gjelder for nettverksinstitusjonene. Mange nivåer og stedvis stor avstand mellom ulike campus kan gi betydelige kommunikasjonsutfordringer. Styrket faglig samhandling krever derfor god organisatorisk og administrativ tilrettelegging

Kompetent ledelse er nødvendig for å skape gode rammer og for å lykkes med å utvikle kvaliteten i forskning og undervisning. Ledere må stimulere til og anerkjenne innsats for økt undervisningskvalitet, og vektlegge utvikling av en kollegial kultur. Ressurser avsatt til ulike faglige ledelsesfunksjoner må tilpasses arbeidsoppgavene og ledere må gis nødvendig ansvar og myndighet. Det må videre avsettes god tid til faglig oppdatering etter endt funksjonsperiode.

Undervisningen i lærerutdanningen er et kollektivt ansvar, og undervisningen bør i likhet med forskning kjennetegnes av å være en kollegial, fagfellestøttet og utviklingsorientert virksomhet. En kvalitetskultur for undervisning omfatter ikke bare undervisere og studenter, men også ledere og det teknisk-administrative personalet. Det må være rom for å jobbe i team og for at ansatte får aktivisert hverandres kompetanse i arbeidet med en systematisk kvalitetsutvikling. Det følger av dette at institusjonene må ha romslige undervisningsressurser, med tid og rom for hele bredden av undervisningsoppdraget.

Forskerforbundet arbeider for at

- institusjonsledelsen tar ansvar for at lærerutdanningsenhetene er ledet og organisert på en måte som fremmer kvalitet, faglig samarbeid og god ressursutnyttelse.
- ledelse og organisering av de ulike typene lærerutdanning blir gjort til gjenstand for vurdering og debatt nasjonalt.
- fagmiljøene har tid og rom til utvikling av sterke kollegiale kulturer innenfor både forskning og undervisning.
- faglig innflytelse og medbestemmelse ivaretas gjennom kollegiale organ.
- faglig valgte og tilsatte ledere får tilstrekkelige tidsressurser til å utøve ledelse og relevant lederopplæring.
- det etableres ordninger som sikrer faglig oppdatering etter endt funksjonsperiode for valgte ledere.

Samhandling mellom lærerutdanningsinstitusjon og praksisfelt

Lærerutdanning foregår både på campus og i barnehagene, skolene og virksomhetene der studentene har praksisopplæring. Et viktig kjennetegn for all lærerutdanning er nettopp koblingen til praksisfeltet gjennom systematisk og kvalifisert veiledning fra praksislærere og praksisansvarlige på campus.

I lærerutdanningene må teoretisk og fagorientert kunnskap inngå i faglige samspill med de erfaringene studentene har eller utvikler i praksisfeltet. Praksisopplæringen skal ha en sammenbindende funksjon i lærerutdanningene, utvikle studentenes praktiske yrkeskompetanse og styrke deres bevissthet om innholdet i alle typer av pedagogisk virksomhet.

Det er behov for tettere kopling av teori og praksis, progresjon i studentenes praksisopp-læring og vektlegging av helhet og sammenheng.² Tett samarbeid og sterke partnerskap er nødvendig for å sikre økt kunnskap og forståelse for hverandres læringsarenaer og bidrag i lærerutdanningene. Både hospiteringsordninger og mer bruk av delte stillinger er her viktige virkemidler. Lærerutdanningsinstitusjonene og praksisfeltet har et felles ansvar for at alle studenter får tilbud om veiledet og variert praksis i tråd med den lærerutdanning de er tilknyttet og fagene de har valgt.

Forskerforbundet arbeider for at

- det utvikles nasjonale rammer for partnerskap mellom lærerutdanningsinstitusjoner og praksisfelt, med sikte på styrket praksisopplæring.
- det er en like sterk satsing på praksisopplæring, herunder midler til utvikling og drift av partnerskap, i alle de ulike lærerutdanningene.
- lærerutdanningsinstitusjoner og praksisfelt har rammebetingelser som sikrer tid og rom for systematisk og godt samarbeid.
- lærerutdanningsinstitusjonene og praksisfeltet utnytter muligheten for hospitering og delte stillinger.
- det legges til rette for at alle praksislærere tilegner seg nødvendig veiledningskompetanse.

² Studiebarometeret 2017, Underviserundersøkelsen 2017.

Del II Rekruttering til utdanning og yrke

Mange veier til læreryrket

Lærerutdanning er en av de største utdanningskategoriene i Norge. Hvert år uteksamineres om lag 6 500 lærere fra 23 statlige og private lærerutdanningsinstitusjoner. De skal være kvalifisert for ulike deler av utdanningssystemet, og skal ivareta barn og unges behov for omsorg og lek, læring og dannelse. I utdanningene må derfor alle barnehagens og skolens fag og kunnskapsområder gis plass. At lærerne har ulike utdanningsbakgrunn, beriker læringsmiljøet og sikrer at et samlet kollegium dekker nødvendige kompetansebehov. Forskerforbundet mener dette mangfoldet må ivaretas, og at det er behov for mange veier til læreryrket.

Skikkethetsvurdering skal gjøres løpende gjennom hele studiet, både i den teoretiske og praktiske delen, og inngå i en helhetsvurdering av studentenes faglige og personlige forutsetninger for å kunne fungere som lærer. Alle lærerutdannere på campus og i praksis er ansvarlig for at studentenes skikkethet blir vurdert, og må skolerens for oppgaven.

For å sikre rekruttering av kvalifiserte lærere i alle deler av landet, er det behov for både ordinære studieplasser og mer fleksible utdanningsløp. Lærere går inn i et yrke der samspill med andre om å bygge gode utviklings- og læringsmiljø er et mål og en forutsetning for arbeidet med barne- og elevgruppa. Lærere må kunne ta del i faglig-personlig samspill og utvikle god relasjonskompetanse. Det utvikles best i tett samhandling med medstudenter og lærerutdannere på campus og i praksisfeltet. Derfor er det viktig å balansere omfanget av fleksible utdanningsløp opp mot campusbaserte studier som normalordning.

Økende mangfold i barnehage og skole stiller særlige krav til ivaretagelse av prinsippet om likeverdig opplæring og forutsetter at lærere har grunnleggende innsikt i emner som migrasjonspedagogikk og spesialpedagogikk. Særsilt tilrettelegging for barn og elevers behov vil ofte kreve samarbeid med pedagoger og spesialpedagoger. Lærerstudenter må rustes for samarbeid med andre profesjoner, og behovet for spisskompetanse gjør det viktig å åpne både for spesialisering og for flere yrkesgrupper inn i barnehage og skole.

Mange studerer pedagogikk og spesialpedagogikk uten å få undervisningskompetanse, men har likevel en kompetanse som burde kunne komme mer til nytte i barnehage og skole. Det bør i større grad utvikles egnede kvalifiseringsløp som gir pedagoger og spesialpedagoger tilsetnings- og/eller undervisningskompetanse i barnehage og skole.

Forskerforbundet arbeider for at:

- det er en hensiktsmessig balanse mellom ordinære, campusbaserte studieplasser og desentraliserte eller arbeidsplassbaserte studieplasser.
- økt mangfold i barne- og elevgruppen møtes gjennom tett samarbeid, spesialisering og mulighet for et bredt profesjonsfelleskap i barnehage og skole.

Rekruttere og beholde lærerstudenter

Lærerutdanningene må rekruttere dedikerte og dyktige studenter. Studenter så vel som lærerutdannere må så langt som mulig gjenspeile befolkningssammensetningen med hensyn til kjønn og sosial, kulturell og etnisk bakgrunn.

Endringer i opptakskrav, aldersavgang og svingninger i læreryrkets attraktivitet kan medføre et gap mellom utdanningskapasitet og behov for lærerkrefter i skole og barnehage. Forholdet mellom tilbud og etterspørsel vil variere på tvers av fag og nivå i grunnopplæringen. Myndighetene må til enhver tid stimulere studenter til å velge utdanningsløp der det er særlige rekrutteringsutfordringer. Generelt tilsier regionale forskjeller i tilgangen på kvalifiserte lærere at det må drives en aktiv rekrutteringspolitikk til utdanning og yrke.

Krav til profesjonsforståelse, faglig fordypning og forskningsforankring, tilsier at utdanning på mastergradsnivå er normen for lærere i skolen. For utdanninger som i dag er treårige, må institusjonene sikres mulighet til å tilby masterstudier som bygger på avsluttet bachelorgrad. Studentene må ha gode muligheter til videre fordypning og spesialisering, og all lærerutdanning må være innrettet slik at det også er mulig for studentene å kvalifisere seg for studier på doktorgradsnivå.

Det er vesentlig at studentene har gode faglige forutsetninger for å gjennomføre studiet, og at opptakskrav og varighet er tilpasset den enkelte utdanningens mål og innhold. Særskilte karakterkrav må sees i sammenheng med studentenes fagvalg. Opptak til master bør fortrinnsvis skje på grunnlag av oppnådde resultater på nivå tilsvarende bachelorgrad. Det bør vurderes mulighet for en alternativ sluttvurdering for studenter i femårige sammenhengende løp som velger å avslutte lærerstudiene etter tre år, slik at disse får en akademisk grad.

Mange lærere forlater yrket etter kun få år. Vi vet at en god start på lærerkarrieren er av stor betydning. Stortinget vedtok i 2017 at det skal innføres en nasjonalt forpliktende veiledningsordning som omfatter alle nyutdannede lærere. Denne ordningen må på plass raskt, stille krav til barnehage- og skoleeier og sikre at lærerutdanningsinstitusjonene kan tilby relevant etter- og videreutdanning til veiledere. Veiledere og nyutdannede må ha arbeidsvilkår som sikrer tid til å veilede og tid til å veiledes.

Lærerutdanningene må kvalifisere nyutdannede for hele stillinger hvor de får arbeide i fag og kunnskapsområder hvor de har godkjent kompetanse. Som tilsettingsmyndighet har barnehage- og skoleeier et særlig ansvar for å tilby arbeidsvilkår som sikrer at nyutdannede får brukt sine kunnskaper.

Forskerforbundet arbeider for at

- lærerutdanningene skal være attraktive utdanninger som tiltrekker seg dyktige og dedikerte studenter.
- opptakskravene til de ulike lærerutdanningene er tilpasset det enkelte studiets formål og innhold.
- opptak til mastergrad primært skjer på grunnlag av oppnådde resultater på nivå tilsvarende bachelorgrad.
- veiledning av nyutdannede skjer innenfor rammen av en nasjonal forpliktende veiledningsordning, med kompetente veiledere og gode arbeidsvilkår.

Samisk lærerutdanning

Samisk høgskole er unik i norsk og urfolks sammenheng, og er den eneste institusjonen som har kompetanse til å gi opplæring på samisk til neste generasjons lærere for det samiske samfunnet. Med samisk lærerutdanning kan vi utvikle og styrke samiske barn og elevers språklige og kulturelle rettigheter. Det krever at lærerutdanningene ved Samisk høgskole har ressurser til å ivareta sitt samfunnsmandat, og til å videreutvikle utdanningene i ønsket retning. Mulighet for norsk, nordisk og internasjonalt nettverksbygging og forsknings-samarbeid, studentutveksling og utveksling av faglig kompetanse er viktige elementer i dette.

Etablering av et varig tilbud om samisk grunnskolelærerutdanning på mastergradsnivå forutsetter at institusjonen tilføres økte ressurser til FoU-virksomhet og etter- og videreutdanning. Rekruttering av studenter til samisk barnehage- og grunnskolelærerutdanning må følges nøye. Det kan være nødvendig med særskilte insentivordninger og rekrutteringstiltak.

Alle barn og elever skal gjennom opplæringen få kjennskap til samisk kultur. Kunnskap om samiske forhold og om samiske barns rett til opplæring i tråd med gjeldende lov- og planverk er nedfelt i rammeplanene for de øvrige lærerutdanningene. Samisk høgskole bør i større grad fungere som nasjonal drivkraft og kunnskapsformidler på dette området. Lærerutdanningsmiljøet ved høgskolen må i samarbeid med Senter for samisk i opplæringen ha de nødvendige virkemidler til å utvikle relevante kursrekker og etter- og videreutdanningstilbud for både lærerutdannere, lærerstudenter og lærere. Tilsvarende må øvrige nasjonale sentre fungere som ressursentre også for samiske lærerutdanninger.

Samiske lærerutdanninger er likestilt med øvrige lærerutdanninger. Det er likevel en tendens til at disse utdanningene kommer sist i rekken i reformprosesser. Det er vesentlig at fagmiljøet har samme påvirkningsmulighet i myndighetsinitierte endringer og utviklingstiltak, og tilsvarende samme mulighet til å iverksette påkrevde endringer. Derfor må samiske lærerutdanninger blant annet tillegges like stor vekt som øvrige lærerutdanninger i *Lærerutdanning 2025 – Nasjonal strategi for kvalitet og samarbeid i lærerutdanningen*.

Forskerforbundet arbeider for at:

- Samisk høgskole videreutvikles som nasjonal spydspiss innen forskning og utdanning på samisk språk og kultur.
- Samisk høgskole kan bidra til at alle lærerutdanninger ivaretar det samiske og urfolksperspektivet.
- nasjonale satsinger innen barnehage og skole som berører lærerutdanningen også inkluderer samisk lærerutdanning og at det utvikles relevante tilbud for nødvendig kompetanseheving.
- det utvikles hospiteringsordninger for studenter og lærerutdannere, herunder mulighet for internasjonal praksis hvor globalisering og urfolkstematikk vektlegges særskilt.
- samiske lærerutdanninger sidestilles med øvrige lærerutdanning og sikres lik påvirkningsmulighet i ulike endrings- og reformprosesser.

Forskerforbundet
Postboks 1025 Sentrum
0104 Oslo
Telefon 21 02 34 00
post@forskerforbundet.no
www.forskerforbundet.no